

לע"נ ר' יצחק זאב הלוי ז"ל
בן ר' אליעזר שלום הלוי ז"ל
לע"נ מרת לאה אלטע הדס ע"ה
בת ר' יעקב הלוי הי"ד

גליון מס' 596

המאמר שבת אורה

אזהרה המורה: העלון מיועד אך ורק לרציניים שיוצרים את השיבות התפילה, ובשעת התפילה לא מעיינים בעלון ובשאר דברים. לעילוי נשמת ר' דב בן ר' מאיר יוסף ז"ל

בלק

בהשקפה ראשונה

מאמרי השקפה, מוסר והנהגות

על פתחו של רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל, התרפקו ברוב שעות היממה אנשים שונים מכל החוגים, כדי להתייעץ, לבקש, לשאול, כל אחד בענינו. רבי שלמה זלמן קיבל כל אחד במאור פנים כציווי התנא (אבות פ"א) "הוי מקבל כל אדם בסבר פנים יפות", ואף אם היה מסרב לבקשת האיש, היה פוטר מלפניו בנעם ובסבר פנים יפות. פעם נכנס עתונאי כדי לבקש לראינו לעתונתו... אותו אדם נכנס כששנינו נוקשות זו לזו, מפחד הוא לבקש דבר כזה, אבל בכל אופן החליט לנסות. "מה רצונך ממני?" שאל רבי שלמה זלמן בחיוך. "רציתי לראיין את כבוד תורתו" - השיב העתונאי. הושיבו רבי שלמה זלמן, על הכסא שלידו, והחל להסביר לו כי אין זה מדרכו להתראיין, סיפר לו את הסיבות שהביאו אותו לנהוג כך, וציין בפניו כי אנשי ירושלים ברחו תמיד מפרסומת. וכך ישב והסביר לאותו עתונאי את הדבר. כעשר דקות יקרות הקדיש רבי שלמה זלמן לצורך שלא לבייש את אותו אדם. כשיצא אותו עתונאי, התענינו הנוכחים בחוץ האם הסכים רבי שלמה זלמן להיענות לבקשתו. "לא" - השיב העתונאי, "אמנם בנקודה זו נחלתי אכזבה, אך כל המאמץ היה שווה לי כדי ללמוד כיצד מסרבים במאור פנים, איך עונים "לא" (המאמר הנדול).

עוד סיפור מפעם מובא בספר "המאור הגדול": בשעת פטירת אשת נעוריו של רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל, באותו מוצאי שבת שירד רבי שלמה זלמן מן הקומות העליונות של בית החולים, בדרכו פגש את אחד מתלמידיו. הלה שלא ידע מאומה על פטירתה של הרבנית, אף בשמחה לקראת רבי שלמה זלמן, ובישר לו בחדור רבה על הבת שנולדה לו לפני זמן מה. רבי שלמה זלמן, איחל לו במאור פנים ברכת "מול טוב", התעניין אצלו לשלום אשתו היולדת, ולשלום בתו התינוקת, והמשיך לשאול אם בכוונתו לשלוח את אשתו לבית החלמה ליולדות. לאחר מכן נפרד ממנו לשלום, ללא שיהיה ניכר כלל על פניו דבר מה מאבלו ומיגונו הכבד. כעבור מספר ימים, הגיע אותו אברך לביתו של רבי שלמה זלמן, וביקש את סליחתו, על שהטריח עליו והטרידו בדבריו בעוד מתו מוטל לפניו. אך רבי שלמה זלמן אמר שאינו מבין כלל במה המדובר, "דע לך, כי פטירת רעיתי היא בעיני הפרטית בלבד, ובעיה פרטית של אדם בחייו אינה צריכה להעיב על שמחתו של אחר, כי צריך כל אדם להכיר את מקומו גם בשעת צער ויגון חלילה".

מעשה וטעה משמשו של רבי יהושע לייב דיסקין, (המהר"ל דיסקין) זצ"ל, ושם בתוך התה כפית מלח במקום סוכר. המהר"ל החל לשתות מהתה קמעא קמעא, ללא גלוי סימני בחילה והעוויות, ואף אחד מתלמידיו היושבים לפניו לא הרגיש בדבר. לאחר כמה דקות הבחינה הרבנית בנעשה, ונחפזה לחדר בקריאה מבוהלת: הו, מלח בכוסך... משנתפזרו התלמידים לביתם, שאלתו הרבנית: והרי המים המלוחים יכולים להשפיע לרעה על בריאותך, ונשמרתם... ומה - תמה רבי יהושע לייב לעומתה - להלבין פני חבירו ברבים!?! (עמוד אש)

רבי אהרן מבעלזא זיע"א אמר פעם כי מי שמכניס אורח אפילו אם הוא לוקח כסף על זה, מקיים מצות הכנסת אורחים משום שעושה קצת יותר ממה שהכסף מחייב אותו לעשות. פעם עבר רבי אהרן ליד בית שהכניסה אליו היתה מסביב דרך החצר ואמר: בית כזה אינו כביתו של אברהם אבינו להכנסת אורחים. בגלל שהכניסה צריכה להיות מלפנים כדי שהאורח ימצא מיד את הכניסה ולא יצטרך לחפש אחריה. אחד מחסידיו בא לקבל ברכה כאשר קיבל ישייון נהיגה ברכב. אמר לו הרבי: שני דברים עליך לקיים. א. את חוקי המדינה בנוגע לנהיגה עליך לקיים בתוקף. ב. להכניס אורחים לתוך המכונית שלך. (בקדושתו של אהרן)

פרשה ופירושה

לקט פירושים על פרשת השבוע

וַיִּשְׁלַח מֶלֶאכִים אֶל בָּלְעָם בֶּן בְּעֹר כְּתֹב רִשִּׁי (בפסוק ט'): ואם תאמר, מפני מה השרה הקב"ה שכנינו על גוי רשע, כדי שלא יהא פתחון פה לאומות לומר, אילו היו לנו נביאים חזרנו למוטב, העמיד להם נביאים והם פרצו גדר העולם, שבתחילה היו גדורים בעריות, וזה נתן להם עצה להפקיר עצמן לזנות. מ"ד, ב, א: ולכאורה תמוה מה תשובה יש כאן לטענת אומות העולם שאילו עמדו להם נביאים חזרו למוטב, והרי לא נתנו להם אלא את בלעם, שהיה סמל הרשעות שבכל הדורות, אבי אבות הטומאה והזימה, ולמה לא יהיה להם פתחון פה עדיין לומר שאילו עמדו להם נביאים מהזונים היו חוזרים למוטב. אמר על כך רבי אליהו ברוך פינקל זצ"ל, שטענת אומות העולם שלא עמד להם נביא, אינה באמת מחמת רצונם להיטיב דרכם, שלזה לא זקוקים למעלת הנבואה, וכל אחד יש בידו להיטיב דרכו, ואף אומות העולם יש בידם לקבל על עצמם עול תורה ומצוות ולהיות חלק מעם ישראל, רק שהם רצו שייכות למעלות הרוחניות הגבוהות והנשגבות שיש לישראל, שיהא ביניהם אחד שיהיו לו השגות גדולות כמו למשה רבינו, וטענתם שכביכול העדר ההשגות הגבוהות הללו הוא גורם להם שלא ישיבו דרכם, ולכן הקב"ה נתן להם את משאלתם, ואדרבה יש בזה תשובה ניצחת, שאין ההשגות הגבוהות סיבה מצד עצמם לתיקון האדם, רק שע"י עבודת האדם בעצמו היא עלייתו, וממילא כפי גודל השגותיו ומעלותיו הרוחניות כן יזכה להתעלות מעלות רמות שהם בשבילו כסם החיים, אך בלא עבודתו בעצמו הרי אדרבה ככל שתגדל השגתו של הגוי הוא יהיה גרוע ומושחת יותר והשגותיו אינם אלא "סם המוות" וזה הם ראו אצל בלעם. (משלחן רבי אליהו ברוך)

וַיֹּאמֶר בָּלְעָם אֶל הָאֱלֹהִים בָּלָק בֶּן צֹפֵר מֶלֶךְ מוֹאָב שֶׁלֹּא אֵלַי: "אע"פ שאינו חשוב בעיניך, חשוב אני בעיני המלכים" (רש"י) הדברים מתמיהים ומעוררי ניחוח, עד שאם לא ראינום בספר תורת האלוקים לא היינו מאמינים... היתכן שיאמר אדם לחבירו: "אע"פ שאני חשוב בעיניך - חשוב אני בעיני החתולים?" וק"ו בן בנו של ק"ו לומר זאת להקב"ה: "אע"פ שאני חשוב בעיניך, חשוב אני בעיני המלכים!" איך יתכן שבלעם הפיקח והחכם שבאומות העולם ידבר כך? אלא, אמר רבי אליעזר לאפיאן זצ"ל ראש ישיבת תורת אמת בלונדון רואים אנו מזה את השפעתם העצומה של המדות הרעות, שאם לא נלחמים איתם להעמידם במקומם, יכולים הם להביא את האדם להשתטות עד כדי כך שיכול הוא לומר דברים שאפילו אדם הפשוט ביותר יבין שהם שטות מוחלטת. וזה מוסר השכל, שברגע שעומדת לפתחו של אדם שאלה, שיכולה להיות קשורה למידותיו, כבוד או תאוה וכד', לא יתחשב בדעת עצמו, רק ימצא אדם אמיתי, אפילו קטן ממנו במדרגה, להתייעץ איתו ולשמוע ממנו, מהו המבט הפשוט בענין, ובוזה יבחן עצמו האם דרכו נכונה או לא, ואין לו לסמוך על עצמו, שכן כמו שאי אפשר לסמוך על דעת שוטה בנידון, כך הוא עצמו איבר דעתו בענין שהוא נוגע בו. (התתך עליין)

וַיֵּשֶׁא מִשְׁלֹ וַיֹּאמֶר נָאִם בָּלְעָם בֶּן בְּעֹר וְנָאִם הַגִּבֹּר שְׁתֵּם הָעֵינִי: פירש רש"י: שתם העין - עינו נקודה ומרצאת לחוץ. ויש לתמוה כי בתרגום אונקלוס תרגם להיפך: גברא דשפיר חזי, כלומר שבלעם ראה טוב, ואם כן כיצד פירש רש"י שעינו של בלעם היתה נקודה? ברם, באמת אין אדם זוכה לנבואה אלא אם כן מקדש ומטהר את כל החושים והאברים שלו לעבודת ה', וכפי שעשו כל הנביאים, אבל בלעם הרי היה הניגוד הגמור מזה, שכן הוא שימא את כל חושי ואיבריו. על כן כאשר רצו מן השמים להשרות עליו נבואה כדי שלא יהיה פתחון פה לאומות העולם, סימאוו ה' יתברך באחת מעיניו, למען לא יוכל לחטוא לכל הפחות בעין זו. ויצא איפוא, שמכיון שהעין זו היתה סתומה היה מיטיב לראות בה (קהלת יצחק בשם הבעל שם טוב)

סיפור מההפטרה

הַגִּיד לְךָ אָדָם מֶה טוֹב וּמֶה ה' דֹּרֵשׁ מִמֶּךָ כִּי אִם עֲשׂוֹת מִשְׁפָּט וְאַהֲבַת חֶסֶד וְהַצָּנֵעַ לֵכֶת עִם אֱלֹהֶיךָ: רבי ראובן קרלנשטיין זצ"ל היה רגיל להביא בדרשותיו את הסיפור הבא: יהודי קשיש, ניצול שואה, שצלקות העבר חרוטות על נשמתו, החליט לעזוב את הרצליה ולעבור אל בני ברק. יומיים בלבד לאחר שעבר לדירתו החדשה, נקש בדלתו שכן ותיק. הוא סיפר על שכן אחר, צעיר יותר, המעוניין לשפץ את דירתו, אך תושבי הבניין מתנגדים לכך בתוקף, חוששים מרעש בלתי פוסק, לכלוך מטריד וטרחה אינסופית. אין בידינו את הכוח למנוע ממנו את הדבר, אבל כיון שאתה הגעת להתגורר, והנך יהודי מבוגר, לך תהיה אפשרות אמיתית לשקון ולתבוע כי הבנייה תקשה עליך מאוד, "הזקן שאל בהתעניינות "מיהו השכן, מה שמז?" לאחר שקיבל את הפרטים הנדרשים, השיב: "טוב, אני כבר אדע מה לעשות, " השכן עזב, ברגע שהשכן עזב את המקום, קם הזקן, וצעד אל דירתו של השכן שמעוניין להרחיב את דירתו. הוא דפק בדלת בעדינות, וכשזו נפתחה, הציג את עצמו, הזקן פתח ב"פגישת היכרות" מרגשת, שכל כולה התעניינות כנה ואנושית באיש שמולו. הוא שאל כמה שנים הוא מתגורר בבניין, וכמה ילדים הוא מגדל בדירה הצפופה הזו, התשובות שקיבל היו קודעות לב ומעוררות מחשבה עמוקה. "מה שאני מבין," "יש לך 10 ילדים, זאת אומרת – 12 נפשות." הוא סיפר שהם מתגוררים כולם בשני חדרים וחצי בלבד, " והוסיף, "גם במטבח אני מניח מזון, ובערב, ישנים גם שם." כששאל הזקן בעדינות: "ומדוע לא תרחיבו קצת?", השכן השיב כי ניסה, אך נתקל ב"התנגדות חריפה מצד אחד השכנים, כך שנאלצתי לסגת מהרעיון." הוא סיפר גם על המחסור באמצעים כספיים. הזקן, בחוכמתו וברגישותו, לא ויתר, אספר לך: עוד בהרצליה היה לי גמ"ח גדול. אני מבקש ממך, תתחיל לטפל בבנייה, וקח כסף מהגמ"ח שלי." ובעניין המתנגדים, "זה תשאיר לי, אני כבר אטפל בנושא." הזקן לא בזבז רגע. הוא יצא מדירת השכן ופנה ישר אל דירתו של השכן שהיה ידוע בהתנגדותו העיקשת להרחבה. "כמה ילדים יש לך?" שאל הזקן בקול רגוע. "חמישה ילדים, כולם כבר התחתנו, ברוך השם," השיב השכן. "כמה חדרים יש לך כאן בדירה?" המשיך הזקן. "שניים וחצי, ועשיתי מהם שלושה, חסדי השם," השיב השכן בגאווה קלה. הזקן הגיב מעומק ליבו הכאוביאתה הרחבת את דירתך, והשכן שלך חי בצפיפות נוראה וכי אין לך רחמנות? ולא זו בלבד, אלא שאתה בא אליי להחטיא גם אותי, להיות חוטא ומחטיא?" הזקן המשיך בדבריו המרגשים והנוקבים, שיצאו מעומק ליבו: "אני רוצה לומר לך משהו, שכני היקר. אינני צעיר. דע לך, כל אחד בחייו חייב להגיע לרחמי שמיים, ללא זה – מר מאוד. אנו זקוקים לרחמים. ולדעתי, אם אדם מרחם על זולתו ובפרט על שכניו – השם מרחם עליו, ואם לא, רחמנות עליו. דבריו העוצמתיים של הזקן נגעו עמוק עמוק בליבו של השכן. הוא התרגש עד דמעות, והוא השיב בקול רועד: "טוב, מהיום אינני אומר מילה ואינני מתערב, כי אכן נכון הדבר שהכל זקוקים לרחמי שמיים." הזקן לא בזבז רגע. הוא חזר לביתו ויצא במהירות עם בקבוק יין. יחד, עם השכן שהיה עד לפני רגע מתנגד עיקש, עלו השניים אל דירתו של השכן שרצה להרחיב. "באנו לשתות לחיים על חתימת השכנים לחיתר הבנייה שלך," הכריזו בשמחה. הם נכנסו ושתו "לחיים" בביתו הצפוף של השכן. כל כך הרבה צרות ומריבות עם שכנים, שרובם באים מצרות עין, "רבי ראובן קרלנשטיין זצ"ל היה מסיים את הסיפור באומרו כי כבר אחרי כחודש יצאה הבניה לדרך. "הסיפור אמיתי, מעשה שהיה, ממש כמו שסיפרתי לכם", אמר לשומעי לקחו ועורר אותם עד כמה חשוב שאדם יפתח בקרבו את מידת ה"נושא בעול עם חברו" ואף יפעל באופן מעשי לשם כך. אמר רבי ראובן בכאב. (עמק התגדה)

ועל הכל...

"פרפראות"

סיפר רבי שלום שבדרון זצ"ל, שפעם הוא הגיע לדרוש בקרית גת, לציבור שחלקם עדיין לא שמר תורה ומצוות, ובין השאר אמר להם את הדברים הבאים: אתם יודעים מה ההבדל בין הדור שלנו, לדורות הקודמים? פעם לא היו חוגגים "בת מצוה", והיום כל בת רוצה שיעשו לה "בת מצוה". מה קרה? אלא שבדרון הקודם הבת הבינה שאין כל טעם שיעשו לה "בת מצוה" וזאת משום: שהבן לפני שהגיע לגיל מצוות לא הניח תפילין, ומעתה חייב ב"תפילין", כמו כן עד היום לא היה הבן חייב בלימוד "תורה", ומעתה מחויב ללמוד, ומה עם הבת? היא הרי לא חייבת בכל זה, ולכן לא מגיע לה שיעשו לה "בת מצוה" אבל במצב של היום שגם הבן אינו מניח תפילין ולא לומד תורה ובכל זאת חוגגים לו "בר מצוה"... ולפיכך אומרת הבת: אם כך אז "גם לי מגיע"...!...המשיך הרב שבדרון לספר: אחרי תקופה ארוכה פגשתי יהודי חוזר בתשובה, שסיפר לי כי הוא מקריית גת ובגלל ה"הרעיון" הזה ששמעתי ממך, חזרתי בתשובה... (אוצר בר מצוה)

"עני של טעם"

הטעם שנקראת מצווה הוא מלשון "צוואת" וחבור, כי אדם פשוט אין לו שום יחס ושייכות עם המלך הגדול הרם והגישא, אך כאשר המלך מצווהו לעשות איזה דבר, הציווי מאחד ומחבר אותו עם המלך. (ספר המאמרים)

"מפי כתבם"

את דברי הרב מברסק בספר חידושי מרן רי"ז הלוי (על התורה - "מגילת אסתר"), בביאור הכתוב בתהלים "בשוב ה' את שיבת ציון היינו כחולמים" וכו', רבי משה מרדכי שולזינגר זצ"ל אמר בצורה מליצית: היתה שואה, יש אדם שעבר את השואה, ויש אדם שחלם את השואה. אדם עבר את השואה... מה זה עבר את השואה? בואו ונספר עכשיו קצת מזה שעבר את השואה... ההוא שעבר את השואה, עד היום חרוטים בלבו כל המאורעות, יש לו את ה"מספר" מ'אשוויץ... הוא כבר עמד ליד הפתח של תאי הגזים, וכבר עמדו לזרוק אותו... ובחסדי ה' הוא ניצל... אחד מרבות... והוא נשאר בודד מכל משפחתו... נו, אז יש לו הרבה זכרונות ולעומתו, יש אדם אחד, שהוא לא היה בשואה, אבל יום אחד הוא אכל סעודה טובה, דשינה, והרי טבע המאכל שמביא את השינה, והוא נרדם... וישן, ויחלום... הוא התחיל לחלום חלום בלחות, כיון שהוא קרא ספרים שמתואר בהם מהשואה. על כל פנים הוא נרדם, והתחיל לחלום... או ווי... מה שהוא התחיל לחלום. לא נאריך לספר כל מה שהוא חלם. אבל עכ"פ, הביעותים שהיו לו בשעת מעשה, כשהוא ראה מה שראה, זה הרי נורא נוראות... וברוך ה'. הקב"ה עשה אתו חסד, הוא הקיץ מהחלום, ואז הוא רואה שכל זה היה חלום...אלו הם שני האנשים, אחד ש"עבר" את השואה, ואחד ש"חלם" את השואה. וההבדל ביניהם הוא פשוט, זה שחלם את השואה, ברוך ה' הוא התאווש, והוא בסדר גמור. לעומתו, זה שעבר את השואה גם אם הוא כבר מתאווש, הוא לא מתאווש במאה אחוזים... הוא תמיד זוכר, והוא תמיד יזכור... דוד המלך ע"ה אומר, בשעה שיהיה "בשוב ה' את שיבת ציון", אז, "היינו כחולמים". דהיינו שכל הצרות שעברנו, וכל הגלות הארוכה, ההסתכלות אחר הגאולה, תהיה, לא שהיו צרות ועברנו אותם, אלא הם יהיו בעינינו כלא היו בכלל, כך יהיה לעתיד לבוא.

(רבי משה מרדכי שולזינגר-שמחת הלוי)

"מקום לשאלה"

שאלה: איך יתכן מי שלא אכל לחם, יוכל להצטרף לזימון?

תשובה: אם יש לפחות שבעה שאכלו פת, יכולים הנותרים להצטרף לזימון בעשרה, על ידי אכילת כל מאכל או משקה חוץ ממים

(ש"ע או"ח קצ"ז ב' ובמשנה ברורה שם)

מפתחמי אורייתא

פתגמים, נצנוצי מחשבה, ורעיונות בדרכה של תורה

ישנם הרבה נותני עיצה לאחרים, ומעט לעצמם. (חזון נחום)
אל תביט למי שהוא קטן ממך בעבודה וביראה, כי אם לגדול ממך. (הרא"ש)
כשתשב בין החכמים. יהי רצונך לשמוע יותר מלדבר. (רבי שלמה אבן גבירול)